Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САРДАҢА

ССКП Өлөөннөөҕү райкомун уонна үлэһиттэр депутаттарын оройуоннаабыт Советын органа

Орган Оленекского райкома КПСС и районного Совета депутатов трудящихся

Тахсара 11 сыла
№ 10 (1087)
Олунньу
3
күнэ
СУБУОТА
1968 сыл
Сыананата 1 харчы

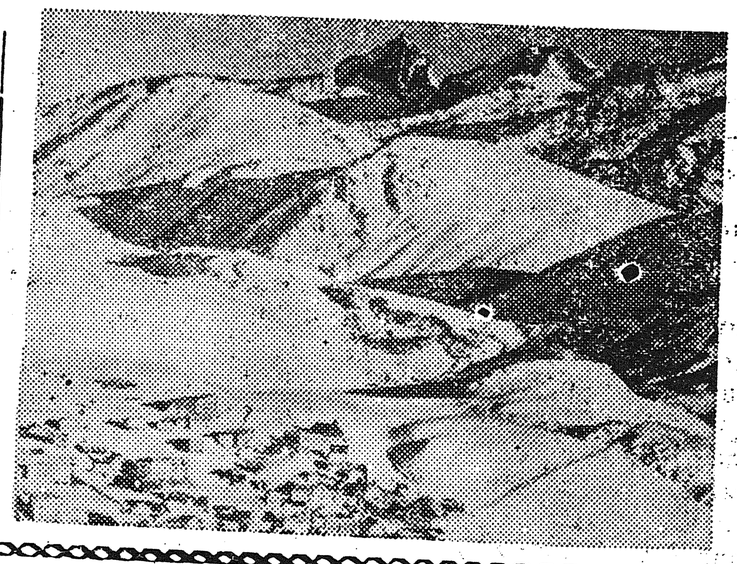

Франция. Аны үс хонугунан Гренобль куорат таһыгар баар бу хайаларга кыһыҥҥы олимпийскай оонньуулар саҕаланыахтара.

СЫННЬАЛАҤ КОНКУРСА

Сынньалаҥ биэчэрдэрин культурнайдык тэрийиигэ орто оскуола комсомольскай тэрилтэтин көҕүлээһинэн кылаастар икки ардыларынаабыт конкурс саҕаланна.

Маҥнайгы биэчэри 9-с кылаас үөрэнээччиләрэ тэрийэн ыыгтылар. Сааланы толору киһи. Биэчэри райкомол бастакы секретара Е. Иванов аста уонна оҕолорго, сынньалаҥ биэчэрин конкурсун кыттыылаахтарыгар, ситиһиилэри баҕарда.

Онтон 9-с кылаас үөрэнээччитэ Таня Павлова „Саха сиригэр комсомол тэриллиитин уонна бөҕөргөөһүнүн туһунан“ кылгас, үчүгэй ис хоһоонноох дакылааты оҥордо. Дакылаат кэннигтэн И. Гоголев суруйбут „Ыам ыйын халлаана“ диэн пьесата туруорулунна. Пьесаҕа Надя Семенова, Юра Юшкевич, Саша уонна Боря Николаевтар, Маша Боескорова, Савва Лукин бэйэлэрин оруолларын, оттон Соня Фадеева „Сайылыгым барахсан“, Галя Егорова „Күөрэгэйдиин көрсүү“, о.д.а. ырыалары сиһиилээхтик толоруулара көрөөччүлэри астыннарда. Саша, Боря Николаевтар сыната суох сценканы, Кеша Винокуров фокус көрдөрүүлэрэ биһирэннэ.

Концерт бүтээтин 9-с кылааһы кытары шефтэһэр милиция оройуоннаабыт отделениетын үлэһиттэрэ оҕолор сынньалаҥнарын көхтөөхтүк тэрийдилэр. Буфет, библиотека үлэлээтилэр. Биллиард, саахымат, дуобат, тир уонна араас маассабай көрдөөх-нардаах оонньуулар тэрилиннилэр.

Бу биэчэри ыытыыга Харыйалаах курдук ыраах сиртэн хас күн ахсын кэлэ-бара сылдьан, сельскэй кулууп сэбиэдиссэйэ Алина Шишигина оҕолор биэчэрдэрин тэрийиигэ әлбэхтик көмөлөстө. Онон оҕолор махталларын ылла. 9-с кылаас оҕолорун толорууларын жюри 4,66 баалынан сыаналаата.

Маннык биэчэрдэр оскуолаҕа кылаастарынан хас субуота аайы ыытыллыахтара. Итиниэхэ кыайыылаах кылаастар сыаналаах малларынан уонна биирдиилээн толороччулар комсомол оройуоннаабыт комитетын грамоталарынан наҕараадаланыахтара. Мыны таһынан кыайыылаахтар бэйэлэрин концертарынан совхоз Победатаабыт учаастагар походунан барыахтара.

В. СЕМЕНОВ.

1967 сыл балаҕан ыйын 26 күнүгэр СССР Верховнай Советын Президиума „Пенсиянан хааччыйыыны салгыы тупсарар туһунан“ Ыйааҕы таһаарбыта. Ити Ыйаахха сөп түбэһиннэрэн государственнай пенсия туһунан сокуоҥҥа саҥа әбилэр уонна уларыйыылар киирдилэр.

Болдьохтоох байыаннай сулууспаҕа сылдьан Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ әбэтэр байыаннай сулууспа атын да әбәәһинэһин толоро сылдьан бааһыран, контузия ылан, оһоллонон әбэтэр сэрии фронуттан сибәәстәәх ыарыыларга ылдьан кәлэн I әбэтэр II группалаах инбәлиит буолбут рядовой, сержантскай уонна старшинскай састаап байыаннай сулууспалаахтарын билигин ыла сылдьар пенсияларын кәмәйигэр 1968 сыл тохсунньу 1 күнүттэн ыла 15 солкуобай әбиллэр. Ити ааттаммыт сэрии инбәлиттэрэ колхозка, совхозка әбэтэр атын да государственнай тэрилтэлэргэ үлэлиир буоллахтарына, ити пенсиялара ылар хамнастарыттан тутулуга суох 100 бырыһыан толору төлөнөр.

Эмиэ ити үөһээ этиллибит биричиинэлэриттэн III группалаах инбәлиит буолбут байыаннай сулууспалаахтарга ананар пенсия саамай кыра кәмәйэ 1968 сыл ыам ыйын 1 күнүттэн ыла 30 солкуобайтан итэҕэһэ суох буолуохтаах. Киниләр үлэлиир буоллахтарына, ити пенсиялара ылар хамнастарыттан тутулуга суох толору төлөнөр.

Хотугу уһук сир оройуоннарыгар 15 сыл уонна ити оройуоннарга тэҥнэниллибит сирдэргэ 20 сыл үлэлээбит рабочайдар, сулууспалаахтар--әр дьоннор 55 саастарын, дьахталлар 50 саастарын туоллахтарына 1968 сыл тохсунньу 1 күнүттэн ыла кырдьаҕаһынан пенсияҕа тахсаллар. Олгынан баран үлэ уопсай ыстааһын кәмәйэ көҕүрээбәт, атыннык эттэххэ, әр дьонтон 25 сылтан, дьахталлартан 20 сылтан итэҕэһэ суох үлэ ыстааһа көрдөнүллэр.

Дьон туһугар кыһамныы

Өскө пенсияҕа көрдөһөөччү сорох бириэмэҕэ Хотугу уһук сиргэ 15 сылы кыайбат бириэмэҕэ үлэлээбит, ону таһынан сорох бириэмэҕэ хоту уһук сир оройуоннарыгар тэҥнэнилләр сирдэргэ үлэлээбит буоллаҕына, киниттэн уопсайынан көрдөнүллэр ыстаас тас өттүнэн 20 сыллаах үлэ ыстааһа хотугу сир оройуоннарыгар тэҥнэнилләр сирдэргэ үлэлээбит курдук көрдөнүллэр.

СССР Министрдэрин Советын 1967 сыл сэтинньи 10 күнүнээҕи ыраабыттан биэрэ-суоҕа 10 әрэ киһиэхэ пенсия ананна. Ол иһигэр Иванов С.А. 110 солкуобай 02 харчы, Иванов Г.А. 101 солкуобай 26 харчы, Герасимов Н.Ф. 101 солкуобай 84 харчы, онтон да атыттар.

Ордук әлбэх киһи совхоз отделениеларыттан пенсияҕа тахсыахтаах, онно үлэ билигин букатын бытаанньык барар. Ол иһин совхоз отделениетын бухгалтердара пенсияҕа тахсар рабочайдар хамнастарын справкатын оҥорон түһэриэхтээхтэр.

Онон партия уонна правительство үлэһиттэргэ биэрэр көмөтүн түргэнник туһаннарарга кыһаныахтаахтар.

А. НИКОЛАЕВ,
райсовет социальнай харалтаҕа отделын сэбиэдиссэйэ.

А. ДУБЧЕК МОСКВАҔА КЭЛЭ СЫРЫТТА

Чехословакия коммунистическай партиятын КК бастакы секретара А. Дубчек ССКП КК ыҥырыытынан кылгас кэмҥэ Москваҕа кэлэ сылдьыытыгар ССКП КК Генеральнай Секретара таб. Брежнев Л.И. уонна ССКП КК Политбюротун чилиэнин, ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ т а б. Подгорнай Н.В. кытта бэсиэдэлэстэ.

Бэсиэдэлэһиигэ Советскай-Чехословацкай бииргэ үлэлээһин дириҥээһинин у о н н а сайдыытын боппуруостара дьүүллэһилиннилэр, маны сэргэ аан дойду балаһыанньатын уонна аан дойдутаабыт коммунистическай уонна рабочай хамсаһын актуальнай боппуруостарыгар санааларын атастастылар.

Кэпсэтиилэр доҕордуу, истиҥ уонна хардарыта өйдөһүү быһыытыгар-майгытыгар бардылар.

СОВЕТСКАЙ АРМИЯ 50 сылын КӨРСӨ

СТАЛИНГРАД ОРОЙУОНУГАР ФАШИСТСКАЙ СЭРИИЛЭР ҮЛТҮРҮТҮЛЛҮБҮТТЭРЭ 25 сыла ТУОЛЛА

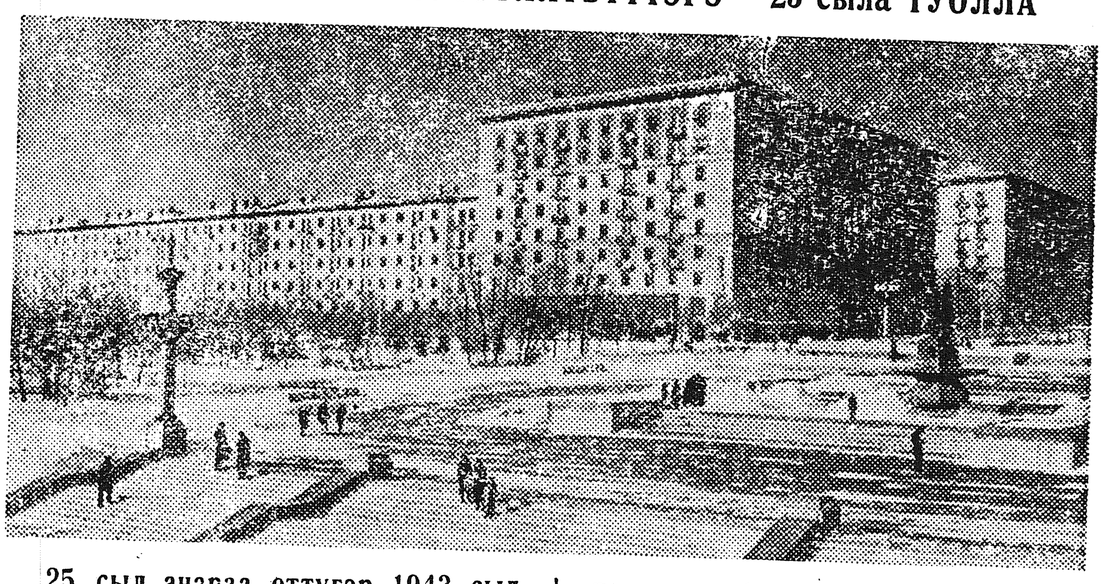

25 сыл анараа өттүгэр 1943 сыл олунньу 2 күнүгэр Сталинград оройуонугар төгүрүктэммит фашистскай сэриилэри Советскай Армия урусхаллаабыта.

Немецтэр 330 тыһыынча саллаатара уонна офицердара төгүрүктэммиттэрэ. 91 тыһыынча киһи билиэҥҥэ ылыллыбыта. Кинилэр ортолоругар группировка команду ю щ а й а фельдмаршал Паулюс баара. 5.762 артиллерийскай орудиялар, 12.701 пулеметтар, 744 самолеттар, 1666 танкалар былдьаммыттара. Советскай сэриилэр Волгатаабы кыргыһыыларын кыайыыта советскай-германскай фронт уонна 2-с аан дойду сэриитин дьылҕатын быһаарыыга улахан суолталаммыта.

СНИМОККА: советскай сэриилэриэн билиэн ылыллыбыт фельдмаршал Паулюс (инники). Үөһээ—күл-көмөр буола үлтүрүтүллүбүт Сталинград чөлүгэр түһэриллибитэ (билиҥҥитэ Волгоград), геройдар Аллеяларыгар олорор дьиэлэр.

Очерк

(Бүтүүтэ. Иннин 5, 6 №№-гэ көр.)

Билигин кини үрдүк мөҥүөнньэх таас хайалардаах Өлөөнүн тарҕыыларын устун күндү кылаанньаах сонорун ухханыгар абылатан ахсым табаларынан көтүтэн истэҕэ. Ахсынньы ыйга диэри улаханнык тымныйбатах, былытынан лүҥкүрбүт халлаан, холоруктаах буурҕалаах хоту дойду хонноҕуттан быган көрбөтөх күнэ тахсан, тымтар дьыбара сатыылаата. Дэриэспэ таас хайалар дэлбэритэ бараллар. Тылларын былас түһэрэн айаннаан иһэр табалар тыыннарын чаана ыраах кэнниләригэр субуллар, үрэллимэхтээн ылаыла халыҥ хаарга тайанар.

Тирэхтээх үрэҕэ уолан уоллуу тэһиин тутан Өлөөн эбэ хотунугар эҥсэн түһэр сирэ бу кэллэ. Манна Степан Афанасьевич хайаан да тохтоон хаарын-кырыатын тэбэнэн ааһар. Хопсотун уҥа сиэбиттэн „Прибойун“ таһааран, сыарҕатыгар олорон наҕылыччы табахтаата. Кини юбилейдаах сылга бу эҥэрдэриэн булталабыта, былаанын толорбута. Тирэхтээххэ кэлиитигэр суолун быһа көтөн кыһыл саһыл ааспыт этэ. Ону бу иннигэр эккэлии-эккэлии суолу-иһи сытырҕалаан сырбалдьыйар ыта „Кыыстай“ суолун ирдээн туналыҥнаабыта. „Кыыстай“ төһө да эдэрин иһин хайдахтаах да булду куоттарбатах бэйэтэ. Булчут ытын суолун батыспыта.

Саһылы өйүн, сэрэҕин иһин төһөлөөх үгэҕэ-хоһоонҥо, остуоруйаҕа килэрдилэр этэй?! Бу да сырыыга онон-манан буруйан хороонугар куоппута. Саһыл хаһан даҕаны куотар сирин биләр. Аны хайаҕа, ыт мунна баппат сиһик талахтарга оройор.

Дьэ онон, Степан Афанасьевич саһыл хороонун, ордук ньэкээтин булар...

Юбилейдаах дьыл кини үлэтигэр үөрүү-көтүү, ситиһии аргыстаах кэлэн барда. Юбилейдаах дьыл! Хайдахтаах улуукан, сүдү, өрөгөйдөөх тылларый?

Юбилейдаах дьыл үйэ иккис анарыгар өрөгөйдөөх симфониятын Сир устун ньиргитиэҕэ, күн систематыгар киирэр планеталар ньуурдарыгар киһилии киһини, улууттан-улууну Ленини, партияны, Советскай Ийэ дойдуну туойуоҕа, марсианнар тылларынан Пушкины, Ленини сэһэргиэ.

Булчут тыаҕа соҕотоҕун сылдьан бэйэтин кытта бэйэтэ дуоһуйа-астына кэпсэтэр. Ол да иһин Степан Афанасьевич иитиллибит Ийэ Ленинскэй партиятын салалтатынан модун ГЭСтэр уоттарынан сырдатыаҕын туһунан фантазия санаатырган бэйэтэ да салыбыттыы, мүчүк гынна.

Степан Афанасьевич кубалар кылбаҥныыр үөрдэринии хотоҕостуу субуһар санааларыныын аргыстаһан

ҮҺҮС ҮРДЭЛ

таҳ бэйэтэ. Булчут ытын суолун батыспыта.

Саһылы өйүн, сэрэҕин иһин төһөлөөх үгэҕэ-хоһоонҥо, остуоруйаҕа килэрдилэр этэй?! Бу да сырыыга онон-манан буруйан хороонугар куоппута. Саһыл хаһан даҕаны куотар сирин биләр. Аны хайаҕа, ыт мунна баппат сиһик талахтарга оройор.

Дьэ онон, Степан Афанасьевич саһыл хороонун, ордук ньэкээтин булар...

Юбилейдаах дьыл кини үлэтигэр үөрүү-көтүү, ситиһии аргыстаах кэлэн барда. Юбилейдаах дьыл! Хайдахтаах улуукан, сүдү, өрөгөйдөөх тылларый?

Юбилейдаах дьыл үйэ иккис анарыгар өрөгөйдөөх симфониятын Сир устун ньиргитиэҕэ, күн систематыгар киирэр планеталар ньуурдарыгар киһилии киһини, улууттан-улууну Ленини, партияны, Советскай Ийэ дойдуну туойуоҕа, марсианнар тылларынан Пушкины, Ленини сэһэргиэ.

Булчут тыаҕа соҕотоҕун сылдьан бэйэтин кытта бэйэтэ дуоһуйа-астына кэпсэтэр. Ол да иһин Степан Афанасьевич иитиллибит Ийэ Ленинскэй партиятын салалтатынан модун ГЭСтэр уоттарынан сырдатыаҕын туһунан фантазия санаатырган бэйэтэ да салыбыттыы, мүчүк гынна.

Степан Афанасьевич кубалар кылбаҥныыр үөрдэринии хотоҕостуу субуһар санааларыныын аргыстаһан салгыы айанныы турбута. Кини кэнниттэн кутуруга хоройбутунан чуор кулгаахтара чөрбөйбүтүнэн, Кыыстайа илин-кэлин түһэ иһэр.

Кыыстай кыратыгар ичитэ араас бултар кутуруктарын талах төбөтүгэр баайан баран сырыһыннара оонньоторо. Оччоҕо ыт оҕото сытыы аһыыларын ардьаппытынан ол кутуруктарга түһүтэлиирэ. Кэлин ханнык баҕарар булду түүтүн сытынан холкутук араарар буолбута. Аны суолу ирдээһин уустук ньыматын үөрэтиигэ киирбитэ. Сыа хаар. Иччитэ дьиэттэн тахсан хаар устун аны араас бултар өлүктэрин „хаамтарара“. Ону сэргэ бэҕэһээ, илләрээ күн ойон ааспыт суоллар дыргыйаллара. Кыыстай бастаан мунаахсыйара. Кэлин, саха киһитэ этэринии, мунна-уоһа кэрдиллэн, эргэсаҥа суоллары эндэппэт буола үөрэммитэ. Кырса, саҕыл, киис, кырынаас хороонноругар сыбдыйан-сыбдыйан тиийэрэ.

—Эн, хотуой булка хайдах сыылан тиийэҕин,— дии-дии иччитэ кыырай халлааҥҥа, лабыкта тэбистэҥҥэ сараадыспыт лабаалары ыныы сэлэлиир, муостарын кынтаччы туттубут кыыл табалар сэргэхсийэ сыталларын көрөн, сибис гынна. Кыыстай салбам-махтаан ылаат маһы-оту быыһынан, от да ибиргээбэтинии сыылар. Кыыллар ыт сытын ылбаттар. Били, ол эрээри „ноолоох“ диирдии, сорох кыылыҥ кэннин одууланар, сытырҕаланар адьынаттаах, оччоҕо эн сытыҥ биллэр. Кыыстай киирдэр киирдэ. Эмискэ кэнниләригэр баар буолла. Соһуйан булумахтаспыт кыыл табалар инниләрин диэки ойдулар. Степан Афанасьевич, бэлэм олорор киһи уһугулаан иһэр кыылы төкүнүтэн түһэрдэ. Сорохторо алыыны эргийэ туманнаан эрэллэр. Карабин өрө сааллар—барыта халтайга. Кини абара саныыр. Өйдөөтөҕүнэ сирин холоонун сыыспат. Сыыспат чахчыта. Кырдьан, буорайан, саатын дэмин ылбат. „Оо, кырдьыы! Эн кими сорсуппатаххыный? Сорсуппутуҥ үгүстэри. „Кырдьар кырыыс диилләр“. Суох! Бу үйэҕэ кырдьар да дьоллоох. Мин пенсияҕа олоробун. Пенсия! Били дьонум үйэлэрэ буоллар, пенсияны санаабатах да сылым ини“—дии саныы-саныы кыылын сүлэн биликтээтэ...

Кини сүрэҕэр Ленин, партия, Ийэ дойду диэн тыллар революция Ытык знамятын күөрэччи көтөхпүтүнэн, кэрээбэт кэскили суккуйдулар.

Кини бу—быйыл биир боччумнаах булда. Совхоз кыыл иитэр ферматыгар кыыл табаны, тайаҕы бултатар. „Быйыл пятилетка үһүс сыла. Ол аата үһүс үрдэл!“

Степан Афанасьевич үһүс үрдэл чыпчаалыгар дабаҥа турда.

И. ИГНАТЬЕВ.

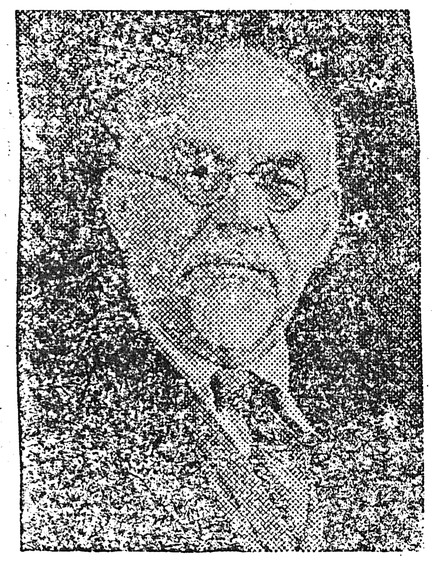

Сарсын коммунистическай партия уонна Советскай государство биллиилээх деятелэ Григорий Иванович ПЕТРОВСКАЙ (1878—1958 сс.) төрөөбүтэ 80 сыла туолар. Г.И. Петровскай 1897 сылтан коммунистическай партия чилиэнэ, IV государственнай Думаҕа большевистскай фракция депутата. 1917-1919 сыллардаахха РСФСР Тас дьыалаҕа народнай комиссарынан үлэлээбитэ. 1919-1939 с.с. Бүтүн Украинатааҕы КСК председателэ, онтон ССРС Киин Ситэриилээх комитетын председателэ.

Кэнники сылларга кэккэ эпизэттээх дуоһунастарга үлэлээбитэ. Уон сылтан ордук кэмнээ коммунистическай партия КК Политбюротун чилиэнин кандидатынан талыллыбыта.

Кыһыл чумнар үлэлэрин тупсарар дьаһаллар

Совхоз таба иитэр ыстаадаларыгар 2 кыһыл чум, биир учебнай комбинат тэриллэн үлэлииллэр. Таба иитэр бары участактар оройуону кытта радионан сибээстэһэллэр, бостууктар илдьэ сылдьарга табыгастаах, үчүгэйдик үлэлиир „Спидола“ радиоприемнигынан дойду олоҕун мэлдьи истэллэр.

Табаһыттар олохторун культурнай таһымын үрдэтиигэ кыһыл чумнар оруоллара (сэбиэдиссэйдэр Жирков М.Г., Семенов Э.Н.) өссө да намыһах. Таба иитэр биригээдэлэргэ үлэ оҥорумтуотун үрдэтиигэ туһуламмыт бастыҥ опыты пропагандалааһыны, ону олохха киллэриигэ тэрээһин үлэлэр ыытыллыбаттар, коммунистическай үлэ коллективын, ударнигын аатын ылар иһин хамсааһын куолутугар эрэ ыытыллар. Спорду үлэни кытта табатык дьүөрэлээн, спорт араас көрүҥнэрин сэргэхситэр кыах баара, туһаныллыбат.

Кыһыл чумнар үлэлэригэр таһаарыллыбыт итэҕэстэр сүрүн биричиинэлэриттэн биирдэстэринэн кадрдара инициватива суох үлэлииллэрэ буолар. Ону сэргэ материальнай база намыһаҕа, олохтоох Советтар, партийнай тэрилтэлэр кинилэр үлэлэригэр хонтуруолу, көмөнү ситэтэ суох оҥороллоро эмиэ кинилэр үлэлэрин бытаардар.

Соторутааҕыта ССКП оройуоннаагы комитетын бюрота кыһыл чумнар үлэлэрин туһунан аналлаах боппуруоһу көрөн баран, үлэни тупсарыыга туһаайан саҥа дьаһаллары бэлиэтээбитэ. В.И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылын уонна комсомол тэриллибитэ 50 сыла туолуутун көрсө бу дьыл олунньу ый 1 күнүттэн сэтинньи ый 1 күнүгэр диэри кыһыл чумнар үлэлэрин көрүүнү ыытарга быһаарда. Конкурс балаһыанньата бигэргэтилиннэ. Оройуоннаагы комиссия талылынна. Кини кыһыл чумнар үлэлэрин көрүүнэн дьарыктаныаҕа.

Олох иннин диэки күүскэ сайдан иһиитэ көһө сылдьан үлэлиир нэһилиэнньэ олоҕун, культурнай таһымын түргэн тэтиминэн үрдэтиини модьуйар. Бу соругу олоххо киллэрии олохтоох партийнай, советскай, профсоюзнай, тэрилтэлэр инниләригэр саҥаттан саҥа уустук уонна бочуоттаах соруктары туруорар, ону ахсаабакка олоххо киллэрии кыһыл чумнар үлэһиттэрин сүрүн соруктара буолар.

М. АНИСИМОВА,
райсовет исполкомун культураҕа отделын сэбиэдиссэйэ.

Олунньу 4 күнүгэр ССРС уонна Румыния Социалистическай Республикатын икки ардыларыгар доҕордоһуу, бииргэ үлэлээһин уонна хардарыта көмөлөһүү туһунан дуогабар түһэрсиллибитэ 20 сыла туолар.

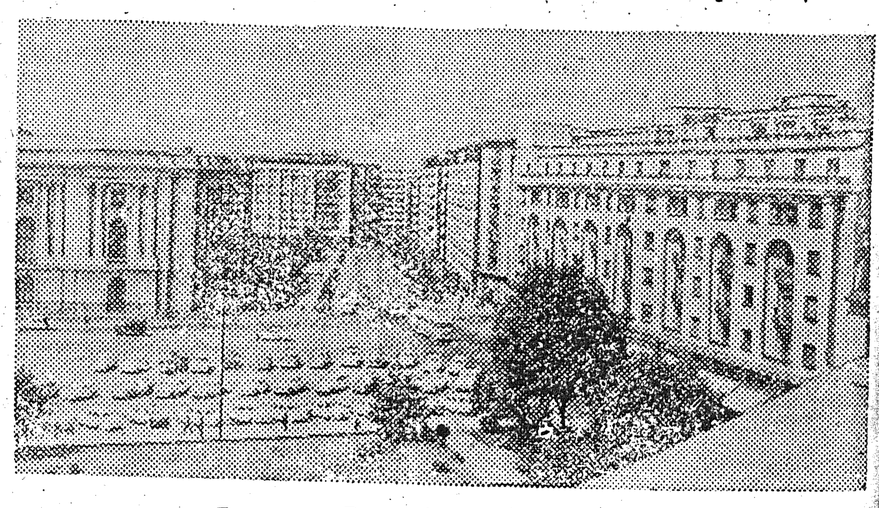

Бухарест. Республика болуоссата.

МАХТАНАБЫТ!

Ааспыт субуотаҕа оскуолаҕа биирдии кылаастарынан сынньаланҥы көхтөөхтүк тэрийиигэ конкурс саҕаланна. Биһиги пьеса туруорарбытыгар Харыйалаах бөһүөлэгин сельскэй кулуубун сэбиэдиссэйэ Шишигина Алина Ильинична улахан көмөнү оҥордо.

Биһиги киниэхэ улахан махталбытын тириэрдэбит уонна иннибитин даҕаны маннык көмөнү оҥоруоҕа диэн бигэтик эрэнэбит!

Өлөөн орто оскуолатын 9-с кылааһын үөрэнээччилэрэ.

Редактор Г. М. СЕМЕНОВ.

Совхоз Дьэлиҥдэтээҕи отделениетын тракторыһа, биһиги таптыыр оҕобут

ДМИТРИЕВ Алексей Михайлович

бу дьыл тохсунньу 16 күнүгэр эдэр сааһыгар соһумардык өлбүтүн курутуйан туран, бары аймахтарыгар уонна бииргэ үөрэммит табаарыстарыгар биллэрэбит.

Ийэтэ, аҕата, балтылара, быраттара.

Электрическэй суорҕан

Тас көстүүтэ суорҕантан туох да атыһа суох. Арай биир муннугуттан электрическэй провод намчы баҕайы шнура субуллар. Итинник суорҕаны утуйаргытыгар розеткаҕа холбуугут—оччоҕо сылыппытынан барар. Суорҕаны бөкө асбест обмоткалаах синньигэстэн - синньигэс спираль сыыйа сылыйан иитиэр. Терморегулятордаах суорҕаннарын ССРС норуотун хаһаайыстыбатын ситиһиитин Быыстапкатыгар көрүөххэ сөп.

РЕДАКЦИЯ ААДЫРЫҺА: Саха АССР, Өлөөн бөһүөлэгэ, Октябрьскай уулусса 16 №-рэ. Телефон—51

Өлөөн оройуоннаагы типография Тахсар ахсаана 460 Сакаабын №-рэ 10